

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Наукова бібліотека РДГУ

Серія
«Педагогічна
інноватика»

Гуманізація освіти та виховання

Рекомендаційний
бібліографічний покажчик

Рівне – 2017

Гуманізація освіти та виховання : рек. бібліогр. покажч. / Рівнен. держ. гуманіт. ун-т, Наук. б-ка ; уклад.: С. Н. Грипич, О. В. Іванчук, Л. В. Ковальчук. – Рівне : РДГУ, 2017. – 36 с. – (Серія «Педагогічна інноватика»).

Укладачі:

С. Н. Грипич – доцент,
директор наукової бібліотеки РДГУ;

О. В. Іванчук – завідувач сектору
наукової бібліотеки РДГУ;

Л. В. Ковальчук – завідувач
інформаційно-бібліографічного відділу
наукової бібліотеки РДГУ.

Відповідальний за випуск:

С. Н. Грипич – доцент,
директор наукової бібліотеки РДГУ.

У рекомендаційний покажчик включено бібліографічні описи книг, публікації із періодичних видань та наукових збірників, що надійшли до фондів наукової бібліотеки Рівненського державного гуманітарного університету протягом 2008–2017 рр. Матеріал групується за системою розділів, а в межах розділу – за абеткою авторів і назв. Анотування документів здійснено частково.

Покажчик розрахований на широке коло науковців, докторантів, аспірантів, викладачів, педагогів, студентів та всіх тих, хто цікавиться питаннями гуманізації освіти в Україні.

*Рекомендовано до друку методичною радою наукової бібліотеки РДГУ.
(Протокол № 11 від 21.12.2017 р.)*

Передмова

В Україні, яка розвивається як незалежна та демократична країна, гостро постає завдання реформування системи освіти. Діючи освітня система не в повній мірі задовольняє сучасні потреби українського суспільства і потребує поширення процесів гуманізації. Результатом цього процесу повинна стати державна гуманістична система освіти, яка створює умови для розвитку вільної творчої особистості з високим рівнем знань та духовності.

Поняття «гуманізація» походить від терміну «гуманізм». В загальному плані гуманізмом прийнято вважати світогляд, в центрі якого знаходиться ідея людини як найвищої цінності. Гуманізм стверджує цінність людини як особистості, її право на свободу, розвиток, вільний прояв своїх здібностей.

З метою висвітлення питань гуманізації освітньо-виховного процесу та визначення напрямів її вдосконалення наукова бібліотека Рівненського державного гуманітарного університету пропонує рекомендаційний бібліографічний покажчик **«Гуманізація освіти та виховання»**.

Структура покажчика відповідає рекомендаціям Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського «Библиографический указатель: рекомендации по составлению и оформлению (1988 р.)», які є актуальними та чинними і до сьогодні. Бібліографічний опис здійснено відповідно до чинних державних стандартів, зокрема, ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання», ДСТУ 3582:2013 «Інформація та документація. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень в українській мові. Загальні вимоги та правила», ГОСТ 7.12–93 «Система стандартів по информации, библиотечному и издательскому делу. Библиографическая запись. Сокращение слов на русском языке. Общие требования и правила». Анутовання документів здійснено частково.

До покажчика включено інформацію про окремі видання та статті з періодичних видань і збірників, що надійшли до фондів наукової бібліотеки РДГУ протягом 2008–2017 рр.

Матеріали систематизовано за основними тематичними розділами:

- «Гуманізм – концептуальна основа сучасної української освіти»;
- «Погляди видатних педагогів на гуманізацію освітньо-виховного процесу»;
- «Гуманізація виховання дітей дошкільного віку»;
- «Гуманізація навчально-виховного процесу у ЗНЗ»;
- «Гуманізація педагогічної освіти у вищій школі»;

В межах розділів документи розміщено за абеткою авторів і назв.

Для зручності користування бібліографічним покажчиком створено допоміжний апарат, який складається з іменного покажчика і схеми згрупування (змісту).

Гуманізм – концептуальна основа сучасної української освіти

1. **Арефьев И. П.** Формирование ноосферного гуманизма в контексте технологического образования / И. П. Арефьев // Школьные технологии. – 2014. – № 5. – С. 15–23.

2. **Башун Н. З.** Электронные образовательные ресурсы как средство гуманизации естественнонаучного образования физиологического направления / Н. З. Башун, Н. П. Канунникова // Гуманное образование и наука: биоэтика на защите прав животных : материалы науч.-практ. конф., Минск, 16–18 дек. 2015 р. Междунар. гос. эколог. ин-т им. А. Д. Сахарова БГУ. – Минск : [IAAPEA-MГЭИ им. А. Д. Сахарова БГУ], 2016. – С. 127–130.

3. **Бегерський В. П.** Гуманізація освіти – потреба часу / В. П. Бегерський // Педагогічна майстерня. – 2014. – № 6. – С. 12–13.

4. **Бедерханова В. П.** Гуманистическое пространство воспитания / В. П. Бедерханова, И. Д. Демакова, Н. Б. Крылова // Народное образование. – 2011. – № 2. – С. 242–252.

У статті визначено, що таке гуманістичний простір освіти, як його зміцнити, як зробити виховання дітей і підлітків ефективним, які умови повинні створити педагоги для того, щоб випускники стали ініціативними професіоналами.

5. **Бедерханова В. П.** Технологии в гуманистической парадигме образования / В. П. Бедерханова // Шкільні технології. – 2009. – № 3. – С. 20–25.

6. **Безвершук В.** Вектор виживання – гуманізація освіти / В. Безвершук // Директор школи. Україна. – 2009. – № 10. – С. 26–31.

7. **Бенедицька Т. В.** Гуманістична спрямованість особистості як основа ціннісного єднання поколінь / Т. В. Бенедицька, І. В. Горшунова // Практична психологія та соціальна робота. – 2014. – № 1. – С. 76–79.

У статті досліджується гуманістична спрямованість особистості як основа ціннісного єднання поколінь і умова повноцінної життєдіяльності психологічно здорової особистості.

8. **Берулава Н. М.** Гуманистическое образование в условиях информационной цивилизации / Н. М. Берулава // Педагогика. – 2008. – № 7. – С. 3–7.

9. **Бех І. Д.** Гуманістична модель виховання у межах теоретичного дискурсу / І. Д. Бех // Педагогіка і психологія. Вісник Академії педагогічних наук України. – 2014. – № 3. – С. 46–54.

У статті розкрито сутність гуманістично орієнтованої моделі виховання, яка має об'єднувати два світи – дітей у їхніх розвивальних потенціях і дорослих як носіїв високих духовних цінностей.

10. **Бех І. Д.** Гуманістична педагогіка в контексті виховання особистості / І. Д. Бех // Виховання особистості : підруч. для студентів вищ. навч. закл. / І. Д. Бех. – Київ : Либідь, 2008. – С. 242–249.

11. **Буланкина Н. Е.** Гуманизация отечественного образования / Н. Е. Буланкина // Педагогические технологии. – 2008. – № 3. – С. 14–24.

12. **Бутенко Г.** Гуманізація освітнього простору як стимул до самореалізації особистості / Г. Бутенко // Освіта регіону: політологія, психологія, комунікації. – 2011. – № 2. – С. 359–362.

У статті розкрито позитивна роль гуманізації освітнього простору, що створює комфортну атмосферу, в якій особистість має бажання отримувати знання і зацікавлена в тому, щоб проявляти свої здібності та розкривати глибину свого потенціалу. Названо ознаки, що мають бути враховані при побудові навчального процесу на засадах гуманізації.

13. **Виховання духовності особистості** : навч.-метод. посіб. / М. Й. Боришевський, Л. І. Пилипенко, О. І. Пенькова та ін. ; НАПН України, Ін-т психології ім. Г. С. Костюка ; за заг. ред. М. Й. Боришевського. – Київ ; Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. – 103 с.

У посібнику подано загальну характеристику феномену духовності, коротку інформацію про стан наукової розробки проблеми, а також розглянуто соціально-психологічні, психолого-педагогічні та інші чинники її умови, котрі можуть сприяти вихованню і самовихованню духовності в учнів підліткового та раннього юнацького віку.

14. **Гашенко І. О.** Філософсько-методологічні аспекти підвищення якості природничо-наукової освіти в умовах концепції

сталого розвитку / І. О. Гашенко // Імідж сучасного педагога. – 2014. – № 8. – С. 6–10.

Проаналізувавши множину розглянутих підходів у статті зроблено висновок, що гуманізація і гуманітаризація природничо-наукової освіти мають безпосереднє відношення до філософського осмислення освіти як цінності державної, суспільної, а також цінності особистісної, як важливого особистісного освітнього результату.

15. **Гликман І. З.** Педагогика как любовь, или педагогическое слюнтяйство: [гуманизм в образовании] / И. З. Гликман // Инновации в образовании. – 2008. – № 4. – С. 112–118.

16. **Гречко В.** Від творчості – до інновацій : (синтез різних видів творчості у становленні інноваційно-гуманної особистості) / В. Гречко // Управління освітою. – 2015. – № 17 (верес.). – С. 18–24.

17. **Гриців М.** Із золотим серцем – до кожного учня / М. Гриців // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2010. – № 4. – С. 114–120.

У статті йдеться про реалізацію проекту, спрямованого на вирішення проблем навчальної і виховної роботи відповідного типу шкіл у руслі модернізації системи освіти. Мета і основні завдання проекту націлені на гуманізацію навчально-виховного процесу, утвердження принципу партнерства між учителями, учнями та їх батьками.

18. **Гузь О.** Науково-методичі основи гуманної педагогіки / О. Гузь // Початкова школа. – 2010. – № 7. – С. 1–3.

19. **Гуманистический подход: [в образовании]** // Відкритий урок: розробки, технології, досвід. – 2008. – № 3. – С. 24–26.

20. **Гусєва А.** До питання гуманізації молоді: практика ненасильницького вирішення конфліктів / А. Гусєва // Освіта регіону: політологія, психологія, комунікації. – 2011. – № 2. – С. 239–242.

21. **Дичківська І. М.** Гуманістична спрямованість освітніх інноваційних процесів / І. М. Дичківська // Інноваційні педагогічні технології : підруч. [для студентів вищ. навч. закл.] / І. М. Дичківська. – 3-тє вид., випр. – Київ : Академвидав, 2015. – (Альма-матер+). – С. 13–15.

22. **Еремина Р. А.** Гуманистический потенциал сотрудничества детей и взрослых / Р. А. Еремина, Л. В. Карпушкина // Педагогическое образование и наука. – 2009. – № 6. – С. 10–15.

Навчальна робота з дітьми передбачає створення певних умов, при яких дитина може самостійно пізнавати світ навколо себе. У зв'язку з цим, велика увага повинна приділятися проблемі співпраці дітей дошкільного віку з дорослими та однолітками. У статті виділено деякі актуальні проблеми співробітництва в сфері дошкільної освіти. Особлива увага приділяється характеристикам цього процесу в період старшого дошкільного віку.

23. **Зайченко І. В.** Гуманістична педагогіка / І. В. Зайченко // Педагогіка : навч. посіб. для студентів вищ. пед. навч. закл. / І. В. Зайченко. – 2-е вид. – Київ : Освіта України : КНТ, 2008. – С. 82–85.

24. **Касьянов Д.** Філософські засади гуманізації освітнього простору в умовах нанотехнологічного розвитку суспільства / Д. Касьянов // Вища освіта України. – 2012. – № 2. – С. 43–49.

У статті проаналізовано проблему та суперечності нанотехнологічного типу суспільного прогресу, місце та роль в ньому людини, гуманізація підготовки якої до життя та праці засобами освіти постає як ключова проблема сучасності. Обґрунтовано напрями модернізації змісту вітчизняної освіти, зокрема наповнення її сучасними науковими досягненнями та поєднання із практикою.

25. **Китайгородская Г. А.** Гуманизация и гуманитаризация системы образования – социальная проблема / Г. А. Китайгородская // Вестник Московского университета. Серия 20. Педагогическое образование. – 2008. – № 3. – С. 3–11.

26. **Когут І.** Гуманізація освіти та суспільства як передумова формування теорії адаптивної фізичної культури / І. Когут // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2014. – № 1. – С. 32–36.

У статті досліджуються генезис і взаємозв'язок понять "гуманізм", "гуманність", "гуманізація", "гуманітаризація освіти". Визначено, що одним із шляхів гуманізації освіти і підвищення рівня морально-етичного розвитку суспільства є формування теорії адаптивної фізичної культури.

27. **Кузьмич В.** Гуманізація освіти як чинник формування гуманного ставлення до людей похилого віку / В. Кузьмич // Рідна школа. – 2016. – № 1. – С. 48–51.

У статті визначено зміст гуманних відносин як системи моральних, світоглядних і ділових якостей особистості.

28. **Куприянов Б.** Гуманізація виховання як утопія / Б. Куприянов // Відкритий урок: розробки, технології, досвід. – 2012. – № 12. – С. 8–11.

29. **Лепорский Д.** Успехи гуманного образования в Украине и других странах СНГ / Д. Лепорский, Н. Джукс // Гуманное образование и наука: биоэтика на защите прав животных : материалы науч.-практ. конф., г. Минск, 16–18 дек. 2015 р. Междунар. гос. эколог. ин-т им. А. Д. Сахарова БГУ. – Минск : [ИАРЕА-МГЭИ им. А. Д. Сахарова БГУ], 2016. – С. 96–99.

30. **Луценко Н.** Гуманізація – необхідна умова особистісно зорієнтованої освіти / Н. Луценко // Школа. – 2010. – № 11. – С. 16–23.

31. **Мойсеюк Н. Є.** Гуманістична спрямованість особистості вчителя / Н. Є. Мойсеюк // Педагогіка : навч. посіб. [для студентів вищ. навч. закл.] / Н. Є. Мойсеюк. – 5-те вид., допов. і переробл. – Київ, 2009. – С. 135–137.

32. **Новіков М.** Турбота про здоров'я – шлях до гуманізації фізичного виховання / М. Новіков, В. Понафідін // Рідна школа. – 2010. – № 4. – С. 74–75.

У статті зазначено, що завдяки творчому підходу до навчальних занять з фізичної культури реалізується розвивальна, оздоровча та виховна мета. Цілеспрямоване фізичне виховання через раціональне поєднання урочних і позакласних занять, під час яких відбувається засвоєння основ фізичної культури і формування відповідних умінь та навичок, дає змогу забезпечити зростання показників фізичного розвитку та рухової активності учнів і формування основ здорового способу життя.

33. **Остапчук О.** Гуманітарний ресурс модернізації педагогічних систем / О. Остапчук // Шлях освіти. – 2010. – № 4. – С. 14–17.

34. **Павленко А.** Про гуманізацію і гуманітаризацію фізичної освіти / А. Павленко // Шлях освіти. – 2008. – № 4. – С. 10–12.

35. **Пантюк М.** Гуманізація і гуманітаризація освіти як вияв соціальної зрілості суспільства / М. Пантюк, Т. Пантюк, Ю. Пантюк // Молодіжна політика: проблеми та перспективи : [зб. наук. пр.] / Дрогоб. держ. пед. ун-т ім. І. Франка. – Дрогобич, 2010. – С. 250–253.

36. **Пастушенко В.** Актуальні проблеми та психолого-педагогічні орієнтири гуманізації системи освіти / В. Пастушенко // Нова педагогічна думка. – 2008. – № 3. – С. 44–46.

37. **Перминова Л. М.** Самопознание – базовый гуманитарный фактор модернизации образования / Л. М. Перминова // Педагогика. – 2011. – № 6. – С. 27–34.

38. **Поніманська Т. І.** Гуманістичні педагогічні цінності як системоутворюючий чинник гуманістичного виховання / Т. І. Поніманська // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти : зб. наук. пр. : наук. зап. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. – Рівне : РДГУ, 2011. – Вип. 2 (45). – С. 76–79.

У статті аналізуються сучасні підходи до гуманістичного виховання як системи, основою якої є взаємодія педагога і вихованця на засадах гуманістичних цінностей. Розкрито особливості гуманістичної особистісної позиції педагога.

39. **Приходченко К. І.** Розвиток особистості – стратегічний напрям гуманістичного виховання / К. І. Приходченко // Шлях освіти. – 2012. – № 1. – С. 6–11.

40. **Пузыревский В. Ю.** Методологическое значение философии для практики гуманизации образования / В. Ю. Пузыревский // Школьные технологии. – 2010. – № 1. – С. 34–42.

41. **Руденко В.** Освіта в контексті культури / В. Руденко // Нова педагогічна думка. – 2010. – № 4. – С. 3–6.

У статті зазначено, що педагогічна концепція гуманізації побудована на принципах тотожності систем освіти і культури, що відкриває можливості реконструювати цільові, змістовні й процесуальні елементи освіти з використанням категорій «цивілізація», яка відбиває соціально-технологічні форми життя та діяльності особистості, й «культура», що персоніфікує сферу її вищих духовних якостей.

42. **Сабадаш Ю. С.** Інтерпретація ідей гуманізму у вітчизняній науковій думці / Ю. С. Сабадаш // Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку : зб. наук. пр. : наук. зап. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. – Рівне : РДГУ, 2012. – Вип. 18. – С. 3–7.

У статті розкривається досвід інтерпретації ідей гуманізму в сучасній українській науковій думці та аналізуються ідеї, концепції та праці вітчизняних вчених.

43. **Федан Я. І.** Гуманізація навчання в контексті освітніх потреб неповносправних в Україні: державно-управлінський аспект / Я. І. Федан // Економіка та держава. – 2014. – № 5. – С. 138–140.

44. **Химинець В. В.** Інноваційно-гуманістичне спрямування сучасної освіти / В. В. Химинець // Педагогіка і психологія. Вісник Академії педагогічних наук України. – 2010. – № 4. – С. 15–24.

У статті розглянуті впливи трансформаційних та інтеграційних процесів на стан і розвиток освіти. Показано, що сучасна освіта насамперед повинна навчити особистість вчитись жити, тобто виробити свою позицію в житті, своє світосприйняття, вимогливе ставлення до себе і толерантне до інших, навчити вмінню діяти згідно поставленої перед собою задачі.

45. **Ярошовець В.** Гуманістичний зміст методології пізнання / В. Ярошовець // Психологія і суспільство. – 2012. – № 4. – С. 9–26.

У статті розкривається гуманістичний зміст методології пізнання й утвердження її як своєрідної форми організації оптимально ефективної діяльності людини.

46. **Яценюк Л.** Інклюзивна освіта як фактор гуманізації навчання дітей з особливими освітніми потребами / Л. Яценюк // Нова педагогічна думка. – 2016. – № 3. – С. 74–75.

У статті розглянуто питання упровадження інклюзивної форми навчання як фактора гуманізації системи освіти України. Особлива увага звертається на прояви дидактогенії у навчальному середовищі дітей із затримкою психічного розвитку.

Погляди видатних педагогів на гуманізацію освітньо-виховного процесу

47. **Арцишевський Р. А.** Проблема гуманізації освіти в педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського / Р. А. Арцишевський // В. О. Сухомлинський у роздумах сучасних українських педагогів : монографія / О. В. Сухомлинська, О. Я. Савченко, В. С. Курило, І. Д. Бех ; Нац. акад. пед. наук України, Укр. асоц. В. Сухомлинського, Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Луганськ : Вид-во ЛНУ ім. Тараса Шевченка, 2012. – С. 220–225.

48. **Гуманістичні ідеї Василя Сухомлинського в освітньому просторі навчального закладу нового типу** / А. Л. Колесник, Л. А. Гула, Т. В. Щербатко та ін. // Управління школою. – 2014. – № 22–24. – С. 72–76.

49. **Гуманна педагогіка Ш. Амонашвілі** // Школа. – 2014. – № 11. – С. 30–33.

50. **Деркач В. Ф.** Школа В. О. Сухомлинського – живильне джерело духовності / В. Ф. Деркач, Л. С. Явтушенко, І. М. Черньонкова // Педагогічна майстерня. – 2014. – № 9. – С. 39–46.

У статті автори розкривають досвід роботи Павлівської школи як живильного джерела духовності, що ґрунтується на гуманістичних ідеях В. О. Сухомлинського з розвитку творчої особистості.

51. **Дичківська І. М.** Концепція вільного виховання О. С. Нілла у вимірі сучасних проблем педагогічної інноватики / І. М. Дичківська // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти : зб. наук. пр. : наук. зап. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. – Рівне : РДГУ, 2011. – Вип. 1 (44). – С. 101–105.

У статті розкрито суть та особливості концепції вільного виховання британського педагога і психолога Олександра Нілла в аспекті завдань гуманізації сучасної освіти.

52. **Доброва О. І.** Гуманізація шкільного життя на основі концепції філософії дитячого щастя Василя Сухомлинського / О. І. Доброва // Управління школою. – 2014. – № 28–30. – С. 79–82.

53. **Довга Т. Я.** Етнічні грані дитячого світобачення в гуманістичній педагогіці В. О. Сухомлинського / Т. Я. Довга // В. О. Сухомлинський у роздумах сучасних українських педагогів : монографія / О. В. Сухомлинська, О. Я. Савченко, В. С. Курило, І. Д. Бех ; Нац. акад. пед. наук України, Укр. асоц. В. Сухомлинського, Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Луганськ : Вид-во ЛНУ ім. Тараса Шевченка, 2012. – С. 405–418.

54. **Жебровський Б.** Марія Монтесорі і українська освіта ХХ–ХХІ століття / Б. Жебровський // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2011. – № 8. – С. 4–9.

55. **Заредінова Е. Р.** Погляди В. О. Сухомлинського на гуманізацію педагогічного процесу / Е. Р. Заредінова // Наука, освіта, суспільство очима молодих : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. [студентів та молодих науковців], м. Рівне, 17–18 трав. 2011 р. / Рівнен. держ. гуманіт. ун-т. – Рівне : РДГУ, 2011. – Ч. 1 : Психолого-педагогічний напрям. – С. 36–37.

56. **Іноземцев В. А.** Філософські аспекти виховання дітей у педагогічній спадщині М. Пирогова / В. А. Іноземцев // Постметодика. – 2013. – № 1. – С. 26–29.

Розкриваються підходи І. Пирогова до реалізації ідеї гуманістичного та духовно-морального виховання особистості з позиції філософських та педагогічних критеріїв.

57. **Кантур О. Н.** Гуманистические идеи К. А. Москаленко и их реализация в современном образовании / О. Н. Кантур // Инновации в образовании. – 2012. – № 10. – С. 123–131.

58. **Карпенчук С.** Педагогічні ідеї А. С. Макаренка: гуманістичні контексти / С. Карпенчук // Нова педагогічна думка. – 2014. – № 4. – С. 118–123.

У статті зосереджується увага на одному з провідних компонентів педагогічної системи педагога-класика А. С. Макаренка – гуманізму – основному принципі його теоретико-методичних поглядів та практичного досвіду.

59. **Козак І. В.** Формування гуманістичного світогляду учнів у творчій спадщині В. О. Сухомлинського / І. В. Козак // Педагогіка і психологія. Вісник Академії педагогічних наук України. – 2011. – № 2. – С. 105–115.

60. **Кораблєва Т. Ф.** Экспертиза времени: гуманистический этос воспитания и этико-педагогические позиции А. С. Макаренко / Т. Ф. Кораблєва // Народное образование. – 2013. – № 6. – С. 98–104.

Автор статті вважає за необхідне провести специфічне дослідження на предмет практичного застосування в новій виховній парадигмі педагогічне надбання А. С. Макаренка.

61. **Крутенко О.** Проблема формування ціннісного ставлення до природи у педагогічній спадщині Олександра Захаренка / О. Крутенко // Нова педагогічна думка. – 2014. – № 3. – С. 213–215.

62. **Курило В. С.** Гуманістична концепція виховання особистості в публіцистичній спадщині Василя Сухомлинського / В. С. Курило, С. М. Лобода // В. О. Сухомлинський у роздумах сучасних українських педагогів : монографія / О. В. Сухомлинська, О. Я. Савченко, В. С. Курило, І. Д. Бех ; Нац. акад. пед. наук України, Укр. асоц. В. Сухомлинського, Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Луганськ : Вид-во ЛНУ ім. Тараса Шевченка, 2012. – С. 370–379.

63. **Кучерявий О. Г.** Духовно-гуманістичний зміст поняття педагогічної культури в теоретичній спадщині В. О. Сухомлинського / О. Г. Кучерявий // В. О. Сухомлинський у роздумах сучасних українських педагогів : монографія / О. В. Сухомлинська, О. Я. Савченко, В. С. Курило, І. Д. Бех ; Нац. акад. пед. наук України, Укр. асоц. В. Сухомлинського, Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Луганськ : Вид-во ЛНУ ім. Тараса Шевченка, 2012. – С. 328–339.

64. **Марченко Н.** Принципи гуманізації і гуманітаризації освіти у наукових пошуках А. Г. Погрібного та їх розвиток у працях українських учених / Н. Марченко // Вища освіта України. – 2014. – № 1. – С. 106–111.

З'ясовано змістову складову понять «гуманізація» та «гуманітаризація освіти», проаналізовано механізм упровадження їх в систему освіти України. Деталізовано роль заступника міністра освіти України А. Г. Погрібного, який стояв біля витоків створення Державної національної програми «Освіта» («Україна XXI століття»). Розкрито внесок науковця у розробку теоретичних основ та практичну реалізацію принципів «гуманізації та гуманітаризації освіти».

65. **Мелешко В. В.** Формування навчально-виховного середовища сільської школи в контексті гуманістичних ідей В. О. Сухомлинського / В. В. Мелешко // В. О. Сухомлинський у роздумах сучасних українських педагогів : монографія / О. В. Сухомлинська, О. Я. Савченко, В. С. Курило, І. Д. Бех ; Нац. акад. пед. наук України, Укр. асоц. В. Сухомлинського, Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Луганськ : Вид-во ЛНУ ім. Тараса Шевченка, 2012. – С. 380–389.

66. **Омельчук В.** Педагогіка В. О. Сухомлинського - педагогіка гуманізму / В. Омельчук // Рідна школа. – 2013. – № 8–9. – С. 28–29.

У статті зазначено, що Василь Сухомлинський - провісник педагогіки добра, людяності й любові. В сучасних умовах особливої актуальності набуває педагогіка гуманізму. Він доводив, що виховання гуманізму, людяності здійснюється через творення добра.

67. **Пожарська Л. В.** Гуманістичні погляди В. О. Сухомлинського / Л. В. Пожарська // Педагогічна майстерня. – 2015. – № 2. – С. 36–38 ; 2015. – № 3. – С. 43–47.

68. **Поніманська Т.** Гуманізація освіти: радимося з Василем Сухомлинським / Т. Поніманська // Дошкільне виховання. – 2014. – № 9. – С. 4–8.

69. **Поніманська Т. І.** Педагог як співавтор духовного простору дитини в системі гуманістичного виховання В. О. Сухомлинського / Т. І. Поніманська // В. О. Сухомлинський у роздумах сучасних українських педагогів : монографія / О. В. Сухомлинська, О. Я. Савченко, В. С. Курило, І. Д. Бех ; Нац. акад. пед. наук України, Укр. асоц. В. Сухомлинського, Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Луганськ : Вид-во ЛНУ ім. Тараса Шевченка", 2012. – С. 320–327.

70. **Проскура О. В.** Педагогічна спадщина В. О. Сухомлинського у контексті світової гуманістичної думки / О. В. Проскура // В. О. Сухомлинський у роздумах сучасних українських педагогів : монографія / О. В. Сухомлинська, О. Я. Савченко, В. С. Курило, І. Д. Бех ; Нац. акад. пед. наук України, Укр. асоц. В. Сухомлинського, Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Луганськ : Вид-во ЛНУ ім. Тараса Шевченка", 2012. – С. 216–219.

71. **Харченко Т.** Еміль Дюркгейм про гуманізацію педагогічної освіти / Т. Харченко // Шлях освіти. – 2008. – № 2. – С. 51–56.

72. **Цимбалюк І.** Сутність гуманістичних цінностей і орієнтирів розвитку особистості у педагогічній спадщині А. С. Макаренка / І. Цимбалюк // Нова педагогічна думка. – 2014. – № 4. – С. 124–126.

У статті висвітлено результати аналізу концептуальних підходів до організації трудового навчання й виховання у контексті ідей А. С. Макаренка щодо сутності гуманістичних цінностей і орієнтирів у розвитку особистості.

73. **Шумбар О.** Моральне виховання важких дітей у контексті гуманістичних поглядів В. О. Сухомлинського / О. Шумбар // Рідна школа. – 2014. – № 7. – С. 47–51.

Гуманізація виховання дітей дошкільного віку

74. **Боровикова Л. В.** Современные ресурсы гуманизации педагогики / Л. В. Боровикова // Дошкольная педагогика. – 2009. – № 8. – С. 6–9.

75. **Врочинська Л. І.** Педагогічні умови виховання гуманної поведінки дітей старшого дошкільного віку у процесі взаємодії дошкільного закладу і сім'ї / Л. І. Врочинська // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти : зб. наук. пр. : наук. зап. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. – Рівне : РДГУ, 2011. – Вип. 1 (44). – С. 49–54.

У статті зазначено, що актуальність ідей гуманістичної педагогіки, метою якої є виховання особистості, здатної до гармонійної взаємодії з соціальним довкіллям і собою, на сучасному етапі розвитку суспільства зумовлена активізацією людського фактора. Визначено педагогічні умови виховання гуманної поведінки старших дошкільників у процесі взаємодії ДНЗ та сім'ї, доведено їх ефективність. Зроблено висновок, що подальшої розробки потребують зміст і форми спільної роботи ДНЗ з родинами, діти яких не виховуються в дошкільному закладі.

76. **Гавриш Н.** Навчально-пізнавальна діяльність: сучасні підходи / Н. Гавриш // Дошкільне виховання. – 2010. – № 11. – С. 2–5.

77. **Головань Т. М.** Воспитываем свободную личность / Т. М. Головань, И. Т. Николаенко // Гуманітарні науки. – 2010. – №1. – С. 15–21.

У статті описано стан і тенденції розвитку сучасного суспільного дошкільного виховання.

78. **Гуманізація виховання дітей дошкільного віку :** [наук. шк. Т. І. Поніманської] // Наукові школи Рівненського державного гуманітарного університету / М-во освіти і науки України, Рівнен. держ. гуманіт. ун-т ; [уклад. О. І. Хролець ; за ред. Р. М. Постолювського ; відп. за вип. Т. І. Поніманська]. – Рівне : РДГУ, 2013. – С. 27–32.

79. **Гуманістичне виховання дітей дошкільного віку в контексті інноваційної педагогічної діяльності :** монографія / Т. І. Поніманська, І. М. Дичківська, Л. І. Врочинська та ін. ; за наук.

ред. : Т. І. Поніманської, І. М. Дичківської. – Рівне : Волин. береги, 2012. – 206 с.

Монографія присвячена висвітленню результатів колективного дослідження проблеми гуманізації виховання і навчання дітей дошкільного віку в сучасному інноваційному просторі Кафедрою педагогіки і психології (дошкільної) Рівненського державного гуманітарного університету. Розкрито особливості гуманістичного виховання та підготовки педагога до інноваційної діяльності.

80. Гурнік Л. Гуманно-особистісний вимір у сучасному дошкільному навчальному закладі / Л. Гурнік // Нова педагогічна думка. – 2010. – № 1. – С. 105–108.

У статті подано теоретичне обґрунтування гуманно-особистісного підходу до організації навчально-виховного процесу в сучасному освітньому закладі, зокрема, в дошкільному навчальному закладі. Представлено науково-методичний проект «Дитячий садок сьогодення».

81. Дятленко Н. Гуманістичні цінності в дошкільному закладі: формальність чи правило життя / Н. Дятленко // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2016. – № 2. – С. 4–7.

82. Козлюк О. А. Гра як засіб формування гуманістичної спрямованості спілкування дошкільників / О. А. Козлюк // Наука, освіта, суспільство очима молодих : матеріали І Міжнар. наук.-практ. конф. студентів та молодих науковців, м. Рівне, 15–16 трав. 2008 р. / Рівнен. держ. гуманіт. ун-т. – Рівне : РДГУ, 2008. – С. 44–46.

83. Козлюк О. А. Робота з батьками щодо формування гуманістичної спрямованості спілкування дітей дошкільного віку / О. А. Козлюк // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти : зб. наук. пр. : наук. зап. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. – Рівне : РДГУ, 2011. – Вип. 2 (45). – С. 3–7.

У статті описано особливості тренінгу навичок гуманістичного спілкування у дитячо-батьківській групі.

84. Криківська І. Г. Спілкування вихователя з дітьми старшого дошкільного віку як чинник гуманізації педагогічного процесу / І. Г. Криківська // Наука, освіта, суспільство очима молодих : матеріали І Міжнар. наук.-практ. конф. студентів та молодих науковців, м. Рівне, 15–16 трав. 2008 р. / Рівнен. держ. гуманіт. ун-т. – Рівне : РДГУ, 2008. – С. 93–94.

85. **Маліновська Н. В.** Тести з гуманізації педагогічного процесу в дошкільному навчальному закладі / Н. В. Маліновська, Г. В. Марчук. – Рівне : РДГУ, 2014. – 22 с.

86. **Панасюк Т.** Реалізуємо варіативну складову дошкільної освіти / Т. Панасюк // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2015. – № 4. – С. 4–11.

У статті висвітлено проблеми відродження гуманістичних традицій в дошкільній освіті.

87. **Поніманська Т. І.** Виховання людяності : метод. посіб. / Т. І. Поніманська, О. А. Козлюк, Г. В. Марчук. – 2-ге вид. – Рівне : Волин. обереги, 2012. – 159 с.

Посібник містить методичні рекомендації щодо виховання людяності у контексті завдань формування життєвої компетентності дитини дошкільного віку. Пропоновані педагогічні технології, плани-конспекти бесід і занять для дітей молодшого та старшого дошкільного віку зі сфери життєдіяльності "Люди", тренінг умінь гуманістичного спілкування у дитячо-батьківській групі, тексти літературних творів, загадки, прислів'я, приказки допоможуть вихователям у роботі з формування життєвої компетенції дітей, а також батькам у вихованні людяності у родині.

88. **Поніманська Т. І.** Виховання основ гуманізму / Т. І. Поніманська // Дошкільна педагогіка : підруч. [для студентів вищ. навч. закл.] / Т. І. Поніманська. – 3-тє вид., випр. – Київ : Академвидав, 2015. – С. 244–251. – (Альма-матер+).

89. **Поніманська Т.** Гуманізація освіти – ознака її якості / Т. Поніманська // Дошкільне виховання. – 2016. – № 9. – С. 2–5.

90. **Поніманська Т. І.** Гуманістичне виховання: етнопедагогічні витоки / Т. І. Поніманська // Дошкільне виховання. – 2011. – № 8. – С. 9–13.

91. **Поніманська Т. І.** Нормативно-методичні орієнтири гуманістичного виховання дітей старшого дошкільного віку / Т. І. Поніманська // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти : зб. наук. пр. : наук. зап. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. – Рівне : РДГУ, 2012. – Вип. 3 (46). – С. 63–67.

Проаналізовано нормативні і програмові документи дошкільної освіти в аспекті вирішення завдань гуманістичного виховання. Показано розвиток проблеми виховання гуманності у дітей старшого дошкільного віку в змісті дошкільної освіти.

92. **Поніманська Т. І.** Формування в дітей гуманістичних ціннісних орієнтацій / Т. І. Поніманська // Дитячий садок. Шкільний світ. – 2012. – № 34–35 (верес.). – С. 16–19.

93. **Примушко Н.** Прогулянка педагогічним садом В. Сухомлинського. Методична студія для педагогів та батьків / Н. Примушко // Дошкільне виховання. – 2015. – № 4. – С. 22–25.

Автор статті ділиться досвідом використання педагогічної спадщини Василя Сухомлинського у дошкільній педагогіці.

94. **Ярославцева Л.** Повернутися обличчям до дитини / Л. Ярославцева // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2014. – № 1. – С. 4–9.

У статті розглянуто ефективні шляхи та засоби, які сприятимуть розвитку дитини і завжди були в центрі уваги науковців, педагогів, психологів. Адже гуманізація виховання є актуальною для сучасної освіти, залишаючись пріоритетним завданням для педагогів.

Гуманізація навчально-виховного процесу у ЗНЗ

95. **Алфімов Д.** Гуманізація учнівського самоврядування в бізнес-ліцеї / Д. Алфімов // Рідна школа. – 2010. – № 4. – С. 24–26.

96. **Бондаренко Н. О.** Цінності життя, добра і гуманізму в сімейному вихованні молодших школярів / Н. О. Бондаренко // Виховний потенціал українського народного мистецтва, фольклору, обрядовості та звичаїв у роботі навчально-виховних закладів : матеріали Всеукр. наук.-метод. семінару, м. Хмельницький, 12 берез. 2008 р. / Хмельн. гуманіт.-пед. акад. – Хмельницький : ХГПА, 2008. – С. 215–219.

97. **Васьківська Г.** Фундаменталізація змісту освіти у старшій школі: теорія і практика / Г. Васьківська // Рідна школа. – 2012. – № 3. – С. 25–30.

У статті обґрунтовується необхідність фундаменталізації змісту освіти у старшій школі, що є важливою умовою гуманізації навчально-виховного процесу. Висвітлено результати всеукраїнських опитувань старшокласників і вчителів та проаналізовано погляди науковців щодо доцільності кардинальних змін у змісті освіти.

98. **Гаран М. С.** Історія математики як чинник гуманізації навчального процесу / М. С. Гаран // Педагогічні науки : зб. наук. пр. / Херсон. держ. ун-т. – Херсон : ХДУ, 2012. – Вип. LXI. – С. 15–20.

У статті висвітлено концептуальні підходи щодо гуманізації навчального процесу молодших школярів шляхом вивчення елементів історії математики.

99. **Гуманістичний потенціал педагогічної комунікації :** наук.-метод. посіб. для вчителів / АПН України, Ін-т психології ім. Г. С. Костюка ; [авт. кол. : С. О. Мусатов, В. Л. Зливков, Н. Н. Хомутиннікова ; за ред. С. О. Мусатова]. – Київ : Пед. думка, 2008. – 95 с.

У посібнику розкриваються актуальні питання гуманізації навчально-виховної діяльності вчителя в умовах кардинального оновлення системи освіти в Україні.

100. **Дементьева Т. Н.** Актуалізація гуманістического потенціала додаткового освіти в школі повного дня / Т. Н. Дементьева // Завуч. – 2008. – № 2. – С. 74–75.

101. **Дементьева Т. Н.** Содержательная модель гуманізації освітнього процесу в школі повного дня / Т. Н. Дементьева // Завуч. – 2008. – № 2. – С. 25–26.

Автор в стислій табличній формі розповідає про напрями гуманізації, можливі способи їх реалізації та значення кожного напрямку для гуманізації освітнього процесу.

102. **Деніслямова А. М.** Проблема гуманізації навчального спілкування учнів з інтелектуальною недостатністю: теоретичний аспект / А. М. Деніслямова, Е. Р. Заредінова // Наука, освіта, суспільство очима молодих : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. студентів та молодих науковців, м. Рівне, 13–14 трав. 2009 р. / Рівнен. держ. гуманіт. ун-т. – Рівне : РДГУ, 2009. – С. 31–32.

103. **Дічек Н. П.** Індивідуалізація шкільного навчання і практична психологія в Україні: на перетині століть / Н. П. Дічек // Педагогіка і психологія. Вісник Академії педагогічних наук України. – 2017. – № 2. – С. 74–82.

У контексті висвітлення шляхів гуманізації шкільної освіти у період розбудови незалежної держави в Україні (1990-ті – поч. 2000-х рр.) розкрито малодосліджений аспект – розширення потенціалу застосування індивідуалізації й диференціації навчально-виховного процесу засобами практичної психології.

104. **Доброва О.** Гуманізація шкільного життя. Філософія дитячого щастя / О. Доброва, Н. Руденко // Педагогічна майстерня. – 2014. – № 5. – С. 2–5.

105. **Дуляницька С.** Інноваційні технології виховання гуманістично спрямованої особистості / С. Дуляницька // Інноватика в загальній середній освіті Рівненщини : матеріали Наук.-дослід. лаб. інновац. виховних технологій, які представлені на Вист.-презентації "Інноватика в освіті України", (2–4 груд. 2009 р.) : [наук.-метод. посіб.] / Рівнен. держ. гуманіт. ун-т. – Рівне : РДГУ, 2010. – С. 102–115.

У статті представлена розробка організаційно-функціональної структури виховного процесу у загальноосвітньому навчальному закладі.

106. **Залуцький О.** Гуманістичні засади в сучасному освітньо-виховному процесі / О. Залуцький // Рідна школа. – 2008. – № 1–2. – С. 69–70.

107. **Зінченко А. В.** Морально-ціннісні орієнтації як умова формування гуманістичного спілкування молодших школярів / А. В. Зінченко // Інноватика у вихованні : зб. наук. пр. / Рівнен. держ. гуманіт. ун-т. – Рівне : РДГУ, 2015. – Вип. 1. – С. 198–204.

У статті розглядаються погляди відомих педагогів і психологів щодо формування гуманістичних взаємин молодших школярів. Обґрунтовується роль гуманістичного виховання в процесі навчання і розвитку особистості учня.

108. **Каленіченко Н.** Сучасні підходи до гуманізації навчально-виховного процесу / Н. Каленіченко // Завуч. Шкільний світ. – 2011. – № 14 (трав.). – С. 17–20.

109. **Камаралі С.** Зміст історичної освіти в лиці і проблеми її гуманізації / С. Камаралі // Рідна школа. – 2010. – № 4. – С. 61–65.

110. **Ковальська Н. О.** Педагогічні умови виховання гуманістичного ідеалу молодших школярів у позакласній роботі: теоретичний аспект / Н. О. Ковальська // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти : зб. наук. пр. : наук. зап. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. – Рівне : РДГУ, 2016. – Вип. 14 (57). – С. 44–48.

У статті з'ясовано стан розробленості проблеми в психолого-педагогічній теорії та виховній практиці; розкрито зміст ключових понять; обґрунтовано структуру та особливості гуманістичного ідеалу молодших школярів; розкрито значення позакласної роботи у формуванні гуманістичного ідеалу особистості.

111. **Кравчук Г.** Виховання комунікативної культури дітей молодшого шкільного віку у контексті гуманізації навчання / Г. Кравчук, О. В. Безкоровайна // Наука, освіта, суспільство очима молодих : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. студентів та молодих науковців, м. Рівне, 17–18 трав. 2011 р. / Рівнен. держ. гуманіт. ун-т. – Рівне : РДГУ, 2011. – Ч. 1 : Психолого-педагогічний напрям. – С. 54–56.

112. **Куліненко Л.** Гуманістична спрямованість сучасного вчителя / Л. Куліненко // Директор школи, лицею, гімназії. – 2013. – № 1. – С. 72–77.

113. **Майборода В.** Гуманізація стосунків учителя та учнів на уроках та в позаурочний час / В. Майборода // Світ виховання. – 2008. – № 2. – С. 21–22.

114. **Моськіна Г. В.** Педагогіка особистості – основа гуманізації освіти : семінар для заступників директора школи / Г. В. Моськіна // Управління школою. – 2008. – № 25. – С. 22–31.

115. **Мусатов С. О.** Гуманізувати основні функції вчителів / С. О. Мусатов // Педагогіка толерантності. – 2008. – № 1–2. – С. 12–14.

116. **Носков В. И.** Гуманізація учебного процесса / В. И. Носков // Практична психологія та соціальна робота. – 2008. – № 7. – С. 47–50.

У статті зазначається, що гуманізація праці та відпочинку студентів ВНЗ – це не тільки відношення до освітянської діяльності, а й не менш важливе ставлення до особистого здоров'я.

117. **Павлюк Г. С.** Комунікативна культура як один із аспектів формування гуманістичної спрямованості молодших школярів / Г. С. Павлюк // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти : зб. наук. пр. : наук. зап. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. – Рівне : РДГУ, 2015. – Вип. 11 (54). – С. 60–62.

Стаття присвячена аналізу проблеми формування гуманістичної спрямованості дітей молодшого шкільного віку. Охарактеризовано поняття «гуманізм», «гуманність» та «комунікативна культура» як один із аспектів формування гуманістичної спрямованості молодших школярів. Вказано на основні психолого-педагогічні аспекти формування гуманності в дітей молодшого шкільного віку у практиці роботи початкової школи.

118. **Паламарчук Л. Б.** Соціокультурні знання як гуманістичне пудгрунтя вивчення географії / Л. Б. Паламарчук // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти : зб. наук. пр. : наук. зап. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. – Рівне : РДГУ, 2016. – Вип. 13 (56), ч. I. – С. 61–64.

У статті розкрито роль соціокультурних знань під час вивчення географії, як гуманістичного підгрунтя освітнього процесу. Соціокультурні знання є засадничою основою у формуванні географічної культури, сприяють розвитку теоретичних положень та ідей гуманізації шкільної географії.

119. **Плиска Ю.** Концептуальні засади гуманізму в контексті культури вчителя / Ю. Плиска // Нова педагогічна думка. – 2008. – № 2. – С. 8–10.

У статті звернено увагу до причин досить низької ефективності використовуваних педагогічних технологій виховання, спрямованих на гуманізацію відносин. Розкрито ознаки когнітивного, емоційно-ціннісного та діяльнісного компонентів, які визначають рівень сформованості гуманізму як соціально-психологічного явища. Представлено результати вивчення (серед учителів загальноосвітніх шкіл України) ефективності використання педагогічних ідей гуманізму як засобу духовності.

120. **Полешко Р. А.** Тьюторський супровід учнів як нова форма гуманістичного навчання / Р. А. Полешко, В. В. Щорс // Управління школою. – 2011. – № 22–24. – С. 42–44.

121. **Русецька Т.** Поспішай творити добро : (виховання гуманізму школярів) / Т. Русецька // Відкритий урок: розробки, технології, досвід. – 2010. – № 1. – С. 74–76.

122. **Тадєєва І. М.** Виховання гуманних якостей обдарованих дітей молодшого шкільного віку / І. М. Тадєєва // Філософія. Педагогіка. Суспільство : зб. наук. пр. РДГУ / Рівнен. держ. гуманіт. ун-т. – Рівне : вид. О. Зень, 2012. – Вип. 2. – С. 247–258.

123. **Томченко А.** Гуманістична національна педагогіка / А. Томченко // Директор школи. Україна. – 2008. – № 4. – С. 56–61.

124. **Топузов О.** Теоретико-методичні засади особистісно-орієнтованого навчання предметів природничого циклу / О. Топузов // Рідна школа. – 2012. – № 1–2. – С. 13–17.

У статті наголошується на необхідності оптимізувати впровадження вимог принципу гуманізації в освітньо-виховний процес у цілому й навчання географії на основі особистісно орієнтованого підходу зокрема.

125. **Унгурян І. К.** Педагогічні умови виховання гуманних взаємовідносин вихователя і учнів початкових класів у групі продовженого дня : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 – теорія і методика виховання / І. К. Унгурян ; М-во освіти і науки України, Східноукр. нац. ун-т ім. Володимира Даля. – Київ, 2015. – 20 с.

126. **Чернишева Л.** Гуманізація змістового компонента процесу навчання / Л. Чернишева, В. Андрюханова // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2009. – № 6. – С. 110–115.

127. **Шиян Б.** Гуманізація процесу фізичного виховання школярів / Б. Шиян, С. Гуменюк // Фізичне виховання в школі. – 2009. – № 3. – С. 40–46.

128. **Шкуричева Н. А.** Особенности развития тайных языков современных детей / Н. А. Шкуричева // Начальная школа. – 2013. – № 7. – С. 14–16.

Стаття присвячена таємним дитячим мовам, що є частиною дитячої субкультури, вивчення якої допомагає педагогу гуманізувати навчально-виховний процес.

129. **Щорс В. В.** Волонтерська діяльність – провідна форма гуманістичного виховання старшокласників / В. В. Щорс // Практична психологія та соціальна робота. – 2013. – № 9. – С. 34–47.

130. **Ярмолюк А.** Самоосвіта і саморозвиток старшокласників у процесі формування соціокультурної компетенції / А. Ярмолюк // Українська мова і література в школі. – 2010. – № 8. – С. 26–31.

У статті висвітлено роль самоосвіти учнів 10–11-х класів і визначено умови для їхнього саморозвитку під час реалізації соціокультурної змістової лінії на уроках української мови з урахуванням таких принципів, як гуманізація і гуманітаризація.

Гуманізація освіти у вищій школі

131. **Васянович Г. П.** Гуманістичний вимір формування професійно важливих якостей у майбутніх кваліфікованих робітників сфери обслуговування / Г. П. Васянович // Педагогіка і психологія. Вісник Академії педагогічних наук України. – 2015. – № 1. – С. 32–37.

У статті акцентовано увагу на гуманістичних цінностях процесу професійного і особистісного становлення майбутнього фахівця.

132. **Дебич М.** Гуманізація навчально-виховного процесу у вищій школі XXI століття / М. Дебич // Вища школа. – 2011. – № 5–6. – С. 47–55.

Розглянуто фундаментальну парадигму орієнтації національної вищої освіти України XXI століття на формування компетентної і толерантної особистості шляхом гуманізації цілей освіти і гуманітаризації навчально-виховного процесу.

133. **Діденко Н.** Проблеми гуманізації вищої школи / Н. Діденко // Директор школи. Україна. – 2008. – № 6. – С. 58–61.

У статті зазначено, що в умовах формування нової освітньої парадигми, пов'язаної з переходом до суспільства, побудованого на знаннях, глобалізацією й інтеграцією освітянських систем, одним із дискусійних питань є питання гуманізації вищої школи.

134. **Донець З. Ф.** Роль гуманізації вищої освіти в удосконаленні підготовки кадрів XXI ст.: з російського досвіду / З. Ф. Донець // Проблеми освіти : наук.-метод. зб. / Ін-т інновац. технологій і змісту освіти. – Київ, 2008. – Вип. 54, спецвип. 2. – С. 99–103.

135. **Зобенько Н.** Гуманістично-громадянська спрямованість освітньо-виховного процесу в змісті підготовки майбутніх соціальних педагогів у системі університетської освіти / Н. Зобенько // Нова педагогічна думка. – 2014. – № 3. – С. 62–65.

136. **Зюзіна Т.** Потенціал гуманітарних дисциплін у формуванні світоглядних позицій студентства / Т. Зюзіна // Вища школа. – 2013. – № 1. – С. 41–47.

У статті розкрито особливості формування світоглядних позицій студентів у світовій практиці університетської освіти у нових соціокультурних умовах гуманітарної культурологічної підготовки у

вищих навчальних закладах. Проаналізовано зміст культурологічних курсів "Культурологія", "Етика", "Релігієзнавство", шляхи його модернізації, адекватні новим тенденціям соціального життя.

137.Кірик Т. Філософія освіти про гуманізм, неогуманізм, ноогуманізм у вищій школі України–XXI / Т. Кірик // Вища освіта України. – 2017. – № 2. – С. 32–38.

У статті розкрито необхідність пошуків нових шляхів для вирішення кризових проблем людства.

138.Кліменко В. Університет – факультет – кафедра – студент / В. Кліменко // Вища школа. – 2011. – № 5–6. – С. 91–98.

Автор доводить, що зміна назви "інститут" на "університет" не торкнулася суті універсуму системи навчання; поняття універсуму розглядається з історичної позиції як основа гуманітаризації вищої освіти.

139.Кузьмич В. К. Формування гуманного ставлення до людей похилого віку у студентів педагогічних університетів / В. К. Кузьмич // Імідж сучасного педагога. – 2016. – № 5. – С. 62–64.

У статті розглянуто питання становлення гуманної особистості майбутнього вчителя. Визначена структура гуманного ставлення та чинники, необхідні для становлення гуманності в майбутніх педагогів. Охарактеризована процедура дослідження рівнів сформованості гуманного ставлення до людей похилого віку.

140.Лесик Г. Сучасний стан соціально-гуманітарної підготовки у вищій школі України в умовах інтеграційних процесів / Г. Лесик // Вища освіта України. – 2014. – № 1. – С. 66–71.

У статті наведено ряд суперечностей в організації навчального процесу соціально-гуманітарної підготовки майбутніх фахівців, виділено види ключових компетенцій згідно зі стандартами Ради Європи. Обґрунтовано доцільність здійснення конструктивно-планувальної функції методичної компетенції для проектування занять з гуманітарних дисциплін у ВНЗ.

141.Мазурок О. Психологічна підготовка майбутнього викладача як необхідна умова гуманізації вищої школи / О. Мазурок, Н. О. Михальчук // Наука, освіта, суспільство очима молодих : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. студентів та молодих науковців, м. Рівне, 13–14 трав. 2009 р. / Рівнен. держ. гуманіт. ун-т. – Рівне : РДГУ, 2009. – С. 130–131.

142. **Макаренко Г.** Гуманізація стосунків у системі "викладач-студент" – найважливіший чинник новітніх виховних технологій / Г. Макаренко, О. Панченко // Освіта. Технікуми, коледжі. – 2009. – № 1. – С. 51–53.

143. **Мишак О.** Обґрунтування потреби у формуванні гуманістичної спрямованості майбутніх біотехнологів аграрної галузі / О. Мишак // Вища школа. – 2013. – № 6. – С. 103–108.

У статті мотивується потреба у формуванні гуманістичної спрямованості майбутніх біотехнологів на основі аналізу специфіки їх професійної діяльності.

144. **Московець Л. П.** Гуманізація педагогічного спілкування як шлях формування комунікативної компетентності майбутніх педагогів / Л. П. Московець // Імідж сучасного педагога. – 2016. – № 2. – С. 53–56.

145. **Поніманська Т. І.** Гуманізм як ціннісна характеристика педагогічної діяльності / Т. І. Поніманська // Філософія. Педагогіка. Суспільство : зб. наук. пр. РДГУ / Рівнен. держ. гуманіт. ун-т. – Рівне : вид. О. Зень, 2011. – Вип. 1. – С. 165–176.

У статті проаналізовано проблему гуманістичного виховання у контексті філософії освіти. Відзначено, що тенденції визнання унікальності особистості, посилення аксіологічного аспекту педагогіки, осмислення її теоретичних і практичних результатів з позицій цінності людського життя, орієнтації на культурологічні способи вирішення глобальних та індивідуальних проблем мають системне методологічне значення для нової гуманістичної парадигми виховання.

146. **Поніманська Т. І.** Динаміка формування готовності студентів до гуманістичного виховання дітей старшого дошкільного віку / Т. І. Поніманська // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти : зб. наук. пр. : наук. зап. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. – Рівне : РДГУ, 2013. – Вип. 6 (49). – С. 179–186.

У статті встановлено, що гуманізація освіти передбачає новий тип професійного мислення і поведінки педагога, заснований на особистісно-гуманних цінностях. Проаналізовано результати експериментального дослідження підготовки студентів до гуманістичного виховання дітей старшого дошкільного віку. Розкрито значення гуманістичної особистісно-професійної позиції майбутніх вихователів.

147. **Поніманська Т. І.** Підготовка студентів до гуманістичного виховання дітей старшого дошкільного віку: стан і проблеми / Т. І. Поніманська // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти : зб. наук. пр. : наук. зап. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. – Рівне : РДГУ, 2012. – Вип. 4 (47). – С. 162–165.

У статті аналізується стан підготовки майбутніх педагогів до гуманістичного виховання дітей старшого дошкільного віку в практиці роботи вищих педагогічних навчальних закладів. Обґрунтовано рівні готовності студентів до гуманістичного виховання дошкільників.

148. **Пономаренко Л. А.** Соціально-психологічні особливості формування комунікативної культури майбутніх психологів в умовах гуманізації вищої школи : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.05 - соц. психологія ; психологія соц. роботи / Л. А. Пономаренко ; Східноукр. нац. ун-т ім. Володимира Даля. – Луганськ, 2010. – 20 с.

149. **Потапчук Т. В.** Взаємодія особистісного розвитку викладача та студента – основа гуманістичної педагогіки / Т. В. Потапчук // Актуальні питання культурології : альм. наук. т-ва "Афіна" Каф. культурології : матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф., 15–16 листоп. 2007 р. – Рівне : РДГУ, 2008. – Вип. 6, т. 1 : Стан і перспективи розвитку духовної культури особистості в умовах розгортання глобалізаційних процесів. – С. 140–143.

150. **Пупков С. В.** Личность и позиция преподавателя вуза в условиях гуманизации образования / С. В. Пупков // Мир образования – образование в мире. – 2009. – № 4. – С. 12–19.

151. **Ріхтер О.** Концептуальні засади управління навчальною діяльністю студентів в умовах гуманізації освіти / О. Ріхтер // Освіта регіону: політологія, психологія, комунікації. – 2011. – № 3. – С. 446–449.

152. **Сащак Н.** Гуманізація вищої освіти як чинник відродження духовності української молоді / Н. Сащак // Педагогічна думка. – 2009. – № 4. – С. 31–34.

153. **Скляр П. П.** Психологічні засади гуманізації вищої технічної освіти : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 - пед. та вікова психологія / П. П. Скляр ; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т психології ім. Г. С. Костюка. – Київ, 2011. – 43 с.

154. **Ткаченко Н.** Проблеми гуманізації вищої освіти / Н. Ткаченко // Вища школа. – 2012. – № 6. – С. 51–56.

Розглядається проблема гуманізації та гуманітаризації освіти в Україні. Визначаються шляхи формування навчальними закладами духовності молодого покоління: розкриття особистості у різноманітні її інтереси і можливостей, формування здатності до культурного мислення і творчості, протистояння негативним соціально-політичним явищам.

155. **Федорова Н. В.** Гуманістична взаємодія як основа підготовки майбутніх педагогів до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти / Н. В. Федорова // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти : зб. наук. пр. : наук. зап. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. – Рівне : РДГУ, 2014. – Вип. 10 (53). – С. 42–45.

У статті аналізується поняття професійної підготовки, специфіка гуманістичної педагогічної взаємодії як базової умови, яка забезпечує підготовку майбутнього педагога до роботи в умовах інклюзії.

156. **Формирование гуманистической позиции студентов как субъектов образовательного процесса** // Мир образования - образование в мире. – 2009. – № 4. – С. 41–51.

157. **Ципко В.** Експериментальна модель формування гуманістичних цінностей студентів інженерно-технічного ВНЗ – основа ефективної підготовки фахівців / В. Ципко // Вища школа. – 2011. – № 5–6. – С. 39–46.

З'ясовані особливості формування гуманістичних цінностей у студентів інженерно-технічних спеціальностей та розкриті принципи дослідження аксіологічного орієнтування процесу навчання суспільствознавчих дисциплін у ВНЗ.

158. **Шурин О.** Гуманістична поведінка як невід'ємна особистісна риса майбутніх учителів / О. Шурин // Наука, освіта, суспільство очима молодих : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. [студентів, педагогів, психологів та молодих науковців, м. Рівне], 19–20 трав. 2010 р. / Рівнен. держ. гуманіт. ун-т. – Рівне : РДГУ, 2010. – Ч. 1 : Психолого-педагогічний напрям. – С. 157–158.

Іменний покажчик

Алфімов Д.	95	Гула Л. А.	48
Амонашвілі Ш.	49	Гуменюк С.	127
Андрюханова В.	126	Гурнік Л.	80
Ареф'єв І. П.	1	Гусєва А.	20
Арцишевський Р. А.	47	Дебич М.	132
Башун Н. З.	2	Демакова І. Д.	4
Бегерський В. П.	3	Демент'єва Т. Н.	100, 101
Бедерханова В. П.	4, 5	Деніслямова А. М.	102
Безвершук В.	6	Деркач В. Ф.	50
Безкоровайна О. В.	111	Джукс Н.	29
Бенедицька Т. В.	7	Дичківська І. М.	21, 51, 79
Берулава Н. М.	8	Діденко Н.	133
Бех І. Д.	9, 10, 47, 53, 62, 63, 65, 69, 70	Дічек Н. П.	103
Бондаренко Н. О.	96	Доброва О. І.	52, 104
Боришевський М. Й.	13	Довга Т. Я.	53
Боровикова Л. В.	74	Донець З. Ф.	134
Буланкіна Н. Е.	11	Дуляницька С.	105
Бутенко Г.	12	Дюркгейм Е.	71
Васянович Г. П.	131	Дятленко Н.	81
Васьківська Г.	97	Ереміна Р. А.	22
Врочинська Л. І.	75, 79	Жебровський Б.	54
Гавриш Н.	76	Зайченко І. В.	23
Гаран М. С.	98	Залуцький О.	106
Гашенко І. О.	14	Заредінова Е. Р.	55, 102
Гликман І. З.	15	Захаренко О.	61
Головань Т. М.	77	Зінченко А. В.	107
Горшунова І. В.	7	Зливков В. Л.	99
Гречко В.	16	Зобенько Н.	135
Гриців М.	17	Зюзіна Т.	136
Гузь О.	18	Іноземцев В. А.	56
		Каленіченко Н.	108

Камаралі С.	109	Марченко Н.	64
Кантур О. Н.	57	Марчук Г. В.	85, 87
Канунникова Н. П.	2	Мелешко В. В.	65
Карпенчук С.	58	Михальчук Н. О.	141
Карпушкина Л. В.	22	Мишак О.	143
Касьянов Д.	24	Мойсеюк Н. Є.	31
Китайгородская Г. А.	25	Монтессорі М.	54
Кірик Т.	137	Московець Л. П.	144
Кліменко В.	138	Моськіна Г. В.	114
Ковальська Н. О.	110	Мусатов С. О.	99, 115
Когут І.	26	Николаенко И. Т.	77
Козак І. В.	59	Нілла О. С.	51
Козлюк О. А.	82, 83, 87	Новіков М.	32
Колесник А. Л.	48	Носков В. И.	116
Кораблєва Т. Ф.	60	Омельчук В.	66
Костюк Г. С.	13, 99	Остапчук О.	33
Кравчук Г.	111	Павленко А.	34
Крикавська І. Г.	84	Павлюк Г. С.	117
Крутенко О.	61	Паламарчук Л. Б.	118
Крылова Н. Б.	4	Пантюк М.	35
Кузьмич В. К.	27, 139	Пантюк Т.	35, 86
Куліненко Л.	112	Пантюк Ю.	35
Куприянов Б.	28	Панченко О.	142
Курило В. С.	47, 53, 62, 63, 65, 69, 70	Пастушенко В.	36
Кучерявий О. Г.	63	Пенькова О. І.	13
Лепорский Д.	29	Перминова Л. М.	37
Лесик Г.	140	Пилипенко Л. І.	13
Лобода С. М.	62	Пирогов М.	56
Луценко Н.	30	Плиска Ю.	119
Мазурок О.	141	Погрібний А. Г.	64
Майборода В.	113	Пожарська Л. В.	67
Макаренко А. С.	58, 60, 72	Полєшко Р. А.	120
Макаренко Г.	142	Понафідін В.	32
Маліновська Н. В.	85		

Поніманська Т. І.	38, 68, 69, 78, 79, 87-92, 145-147	Унгурян І. К.	125
Пономаренко Л. А.	148	Федан Я. І.	43
Постоловський Р. М.	78	Федорова Н. В.	155
Потапчук Т. В.	149	Харченко Т.	71
Примушко Н.	93	Химинець В. В.	44
Приходченко К. І.	39	Хомутиннікова Н. Н.	99
Проскура О. В.	70	Хролець О. І.	78
Пузыревский В. Ю.	40	Цимбалюк І.	72
Пупков С. В.	150	Ципко В.	157
Ріхтер О.	151	Чернишева Л.	126
Руденко В.	41	Черньонкова І. М.	50
Руденко Н.	104	Шевченко Т. Г.	47, 53, 62, 65, 69, 70
Русецька Т.	121	Шиян Б.	127
Сабадаш Ю. С.	42	Шкуричева Н. А.	128
Савченко О. Я.	47, 53, 62, 63, 65, 69, 70	Шумбар О.	73
Сахаров А. Д.	29	Шурин О.	158
Сащак Н.	152	Щербатко Т. В.	48
Скляр П. П.	153	Щорс В. В.	120, 129
Сухомлинська О. В.	47, 53, 62, 63, 65, 69, 70	Явтушенко Л. С.	50
Сухомлинський В. О.	47, 48, 50, 52, 53, 55, 59, 62, 63, 65-70, 73, 93	Ярмолук А.	130
Тадєєва І. М.	122	Ярославцева Л.	94
Ткаченко Н.	154	Ярошовець В.	45
Томченко А.	123	Яценюк Л.	46
Топузов О.	124		

Зміст

Передмова.....	3
I. Гуманізм – концептуальна основа сучасної української освіти	5
II. Погляди видатних педагогів на гуманізацію освітньо-виховного процесу.....	12
III. Гуманізація виховання дітей дошкільного віку	17
IV. Гуманізація навчально-виховного процесу у ЗНЗ	21
V. Гуманізація педагогічної освіти у вищій школі.....	27
Іменний покажчик	32

Рекомендаційний бібліографічний покажчик

Гуманізація освіти та виховання

Серія «Педагогічна інноватика»

Укладачі:

С. Н. Грипич – доцент,
директор наукової бібліотеки РДГУ;

О. В. Іванчук – завідувач сектору
наукової бібліотеки РДГУ;

Л. В. Ковальчук – завідувач
інформаційно-бібліографічного відділу
наукової бібліотеки РДГУ.

Відповідальний за випуск:

С. Н. Грипич – доцент,
директор наукової бібліотеки РДГУ.

Технічний редактор:

Ю. М. Оліферчук – провідний бібліотекар
наукової бібліотеки РДГУ.

Формат 60*84 1/16

Папір офсетний. Гарнітура Times.

Тираж 100 прим.

Наукова бібліотека РДГУ